

ALBINA PAŽNJA PREMA LJUDIMA

Mladen Stahuljak, Sarajevo

Muzikolog Albe Vidaković mnogo se bavio pitanjima, pojavama, ljudima i djelima iz hrvatske glazbene prošlosti. Mnogo toga je objelodanjeno i mjerodavni su izrekli svoj pozitivan sud o tom njegovom djelovanju.

Svrha ovih redaka je drugačija: želim upozoriti (što je možda već netko drugi uradio) na odnos Vidakovića spram svoje tadanje suvremene okoline i ljudi, na odnos koji smatram pozitivnim, a koji nije baš čest. Nije mi poznato da li je već tko o tome pisao, a ako i jest, mislim da nije nikada više, kada se o nekome može i hoće nešto dobro kazati.

To svoje mišljenje o toj strani Vidakovićevog karaktera i djelovanja mislim da ću najbolje potvrditi ako pustim samog Vidakovića da o tome govori, to jest da objelodanim dijelove njegovog lista koji je pisao meni 1944.

Dragi Mladene!

... Budući da su u novinama počeli već pisati o 70. godišnjici Staroga, odlučio sam da tom zgodom izdam posebni broj posvećen Franceku.¹ Zato sam okupio lijepi broj pisaca koji će mi svaki za »Sv. Ceciliju« napisati i obraditi pojedini dio njegove djelatnosti na glazbenom polju. Tako će mi među ostalim surađivati: Stražnicki, Cipra, Širola, Pozajčić, Lučić, Juro Stahuljak, prof. Jeroušek, Dr. Livadić, Majdak i dr.

A Tebe bih lijepo zamolio da bi bio tako ljubezan pa umjesto jedne fuge (kao što si to učinio prije deset godina) da mi napišeš članak o njegovim orguljskim skladbama. Ne kakve hvalospjeve, nego glazbenu i estetsku analizu svake pojedine skladbe. Znam da ih imaš kod sebe, pa Ti to neće biti

teško. Ti ih najbolje poznaješ, svirao si ih, a osim toga si kompozitor pa prema tome vidiš u njima mnogo stvari, što inače drugi ne zapažaju. Cipra će pisati o njegovim simfonijskim i komornim djelima, Pozajčić o vokalnim i vokalno-instrumentalnim (svjetovnim), ja ću pisati o duhovnim kompozicijama. Širola će obraditi muzikološku djelatnost (knjige i članci), Lučić — kao pedagoga, Stražnicki — kao dirigenta i jedan esej, itd. Svaki po nešto. To je s naše strane samo *dužni čin zahvalnosti* i priznanja. Kako mi drugima, tako se drugi nama. U ostalom, praksa zbornika »Festschrifta« i sl. već je odavna uobičajena u stranom svijetu. Prema tome uski vidokrug naših ljudi moramo raširiti koliko budemo mogli. Sada dok je još Stari² živ, a ne kasnije kad ga više ne bude među živima. Tvoj članak neka ne bude veći od 4 štampane strane »Sv. Cecilije«. To je po prilici 8 — 10 strana pisanih strojem.

Uvjeren sam da ćeš s veseljem prihvatiti se ovog posla. U prvom redu radi same stvari, a onda i zato jer Te u ime društva »Svete Cecilije« molim. Svi drugi su se rado priključili i već sam prve radove dobio. To bi trebalo čim prije jer rukopisi idu u tiskar odmah iza Uskrsa. Ne bih htio da budemo baš mi zadnji.

Lijepo se zahvaljujem na poslanim respozoricijama. Ja sam ih već dao umnožiti i vježbam. Malo su teži nego sam se nadao, ali će ipak ići. Glavno da je muzika lijepa i dionice fino vođene. Ako se u međuvremenu što god ne dogodi bit će za Veliki tjedan sve uvježbano...

Srdačno Te pozdravljam. Javi se čim prije!

Zgb. 22./III 44.

Odani Albe

¹ Franjo Dugan st.

² Franjo Dugan st.

³ podvukao Vidaković

TALÁLKOZÁS ALBE VIDAKOVICCSAL

Kilián Szigeti, Pannonhalma

1938 őszén hárman kezdtük magyarok egyházzenéi tanulmányunkat a római Pápai Főiskolán. A kezdő növendékek bátortalanságával, kevés olasz tudásunkkal félfénken tájékozódunk a sok nemzetből összetevődő tanuló társak között. Mindjárt fölöttünk egy nyulánk termetű, mozgékony fiatal pap, akiben sok hasonlóságot fedeztünk fel hazai papságunkkal. Megtudtuk, hogy jugoszláv. A szomszéd népek között akkor fennálló erős határzár miatt olyan távolinak tűnt fel számunkra egy »jugoszláv« pap. Akadozó olaszszággal próbáltunk vele társalogni.

Talán félév telhetett el, amikor tőlem, mint benecéstől Sz. Benedek Reguláját kérte olvasásra. Bilin-guis példányom volt. Átadtam azzal a megjegyzéssel, hogy a latin szöveget biztosan megérti. Megdöbbsentem a meglepetéstől, amikor azt mondta, hogy a magyart is megérti. Kiderült, hogy Magyarországon született Szabadkán, még az első világháború előtt, és kitűnően beszélt magyarul. Attól kezdve minden válaszfal ledőlt, igen sokat társalogtunk, és sokat jártuk együtt Róma utcáit.

SUSRET S ALBOM VIDAKOVIĆEM

Kilián Szigeti, Pannonhalma

U jesen godine 1938. trojica smo iz Mađarske počeli studij crkvene glazbe na Papinskom Institutu u Rimu. Kao početnici koji su slabo poznavali talijanski jezik bojažljivo smo pristupali ostalim studentima različitih narodnosti. Ali odmah na početku uočili smo jednog vitkog i veoma okretnog mladog svećenika u kojem smo otkrili puno sličnosti s našim domaćim svećenicima. Doznali smo da je iz Jugoslavije. Zbog ondašnjih granica osoba iz Jugoslavije bila je za nas stranac. No mi smo mu se približili pokušavajući uspostaviti kontakt s ono malo talijanskog jezika što smo poznavali.

Nije prošlo ni pola godine, a on je od mene benediktinca zatražio Pravila sv. Benedikta. Imao sam kod sebe dvojezični primjerak. Predao sam mu s primjedbom da će latinski tekst sigurno razumjeti. Međutim, ostao sam začuđen kad mi je rekao: »Ne smeta, razumijem ja i mađarski«, pa je dodao da je rođen u Subotici još prije prvog svjetskog rata dok je Subotica pripadala Mađarskoj i da dobro vlada

Fölöttünk járt, korábban kezdte. Jól ment neki, lendületesen dolgozott. Diploma vizsga előtt megbeszéltük vele a római tanulmányut eredményeit. Vidákovich könnyen komponált, volt érzéke az alkotás művészetéhez. Rómában Casimiri kitűnő szakértője volt a Palestrinastilusnak. Dobici jól tanította a praeklasszikus kontrapunkt és fugát. Refici a klasszikus összhangzaton kívül s Wágner-i romantikát követte. Vidákovich mindezeket alaposan magáévá tette. Még Dagnino zenei stílus-elemzéseim sem kerültek elő egyetlen modern mű. Vidákovich ezt joggal hiányolta. És ez valóban hiányzott is neki rövid pályafutása alatt. Jól gördülő, kóruszerű, könnyen énekelhető egészséges kompozíciói nem tudtak elszakadni a Rómában begyökerezett történeti irányzatoktól. Vagy inkább mondjuk így: tulságosan rövid volt az élete ahhoz, hogy ki tudott volna lépni az iskolás keretből és kötetlenül, egyénien, teljesen szabadon, új, mai eszközökkel tudta volna kifejezni értékes zenei mondanivalóit.

Gregoriánból kiváló mestere volt Sušol személyében. Sokat tanult tőle. Paleografiai képzettségét megcsillogtatta a Sz. Margit-Sacramentariumról írt tanulmányában, amely Kniewald kodikológiai eredményeit vitte tovább.

Sokat meritett Vidákovich a Pontificio Istituto zeneelméleti, muzikológiai elveiből. Helyes érzéssel megeátta ennek fontosságát, hisz ez tudja lefektetni a mindenkori egyházzenei képzésének szilárd alapját. Ugy tudom, hogy zágrábi egyházzenei Intézet alapításában is méltó helyet biztosított ennek a fontos tárgynak.

Amiben Vidákovich a legtöbbet adott a horvát egyházi zenének és amiért a horvát egyházi zene mindörökké hálával gondolhat személyére, az az ő kitartó és szívós szervező képessége, ereje és munkája. Eppen nem kedvező körülmények között hozta létre szerencsés egyéniségének varázsával a zágrábi teológiai egyetem ill. akadémia keretében azt az egyházzenei iskolát, amely ma már nemzektözi színvonalu intézmény. Ugy mondhatnánk, hogy mindaz a zenei lelkesedés, tanulás, képesség és tudás, amely Vidákovich személyében központosult, a zágrábi iskoláján, mint valami prizmán keresztül a szívárvány minden színében szétsugárzik tanítványainak és utódainak egyházzenei munkásságában. Minden következője az ő sokoldalú szellemiségének egy-egy sugarát csillogatja meg és bontakoztatja ki tovább. Méltó és illő, hogy a nagy kezdeményezőt hálával ünnepelje Egyház és egyházi zene, de vele együtt az egész horvát kultúra minden érdekeltje, mert a horvát nemzetj kultúrának egy nem csekély fonóosságú ágát emelte olyan magaslatra, amelynek folytatását ma még csak sejtjük és reméljük.

Róma óta nem találkoztunk. 1964. elején megegyeztünk, hogy májusban felkeresem. De az Isteni Gondviselés másképp rendelkezett. Most a tíz év távlatából megilletődéssel, nem csökkenő megbecsüléssel és szeretettel teszem le e sorokat a Vidákovich Albe emlékének szánt folyóiratba.

mađarskim jezikom. Od onda bile su nam sve za-preke uklonjene. Često smo se družili i zajedno šetali rimskim ulicama.

Njegov je studij počeo ranije, bio je godinu dana ispred nas. Bio je izvrstan student, a u radu je bio veoma marljiv. Prije nego smo diplomirali povelj smo razgovor o uspjesima studija. On je lako komponirao, jer je imao nadarenosti za stvaralački rad. Naš profesor Casimiri bio je odličan poznavalac palestrinskog stila. Dobici nas je stručno uputio u predklasicistički kontrapunkt i fugu. Prof. Refice je imao klasičnu harmoniju, ali je slijedio Wagnerov romantizam. Albe je sve to temeljito usvojio. Ipak je na kraju rekao: »Što može čovjek početi danas sa stilom Palestrine? Tko danas komponira barokne fuge? Ili koga zanima Wagner i kasna romantika? Nismo dobili ništa od današnje moderne i napredne glazbe. Dagnino nam na analizi glazbenih stilova nije analizirao ni jednu modernu kompoziciju«. Sve je ovo Vidaković s pravom smatrao nedostatkom, ali u svom relativno kratkotrajnom stvaralačkom radu nije mogao sve novo usvojiti. Njegove početne zbornice kompozicije i ostale veoma dobre skladbe nisu se otrgle od smjernica koje je u Rimu naučio. Drugim riječima, život mu je bio prekratak da bi mogao sasvim slobodno, novim i modernim načinom izraziti ono što nam je svojom glazbom htio kazati.

Iz gregorijanskog korala imao je profesora Sušola od koga je mnogo naučio. Iz paleografije je imao izvršnu radnju o »Sacramentaru sv. Margarete« što je kasnije s kodikološke strane produbio dr. Kniewald. Uvidio je važnost tih predmeta jer je smatrao da dobar glazbenik izučavanjem starine i prijašnjih skladatelja ne može postati onaj tko te predmete nije dobro proučio. Koliko mi je poznato Albe je ovim predmetima dao važnost kod osnivanja glazbenog Instituta u Zagrebu.

Albe je sav svoj rad najvećim dijelom posvetio hrvatskoj crkvenoj glazbi. Radi toga se hrvatska crkvena glazba i hrvatski glazbenici sjećaju njega sa zahvalom i poštivanjem kao sina koji je sav svoj talenat i snagu, pa i cijeli život posvetio unapređenju te uzvišene umjetnosti. Prilikom osnivanja Instituta za crkvenu glazbu pri Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu nije naišao na najbolje razumjevanje niti na povoljne okolnosti, ali danas taj Institut možemo smatrati priznatim na međunarodnoj razini. Možemo reći, da je Albe sve svoje oduševljenje, svu svoju sposobnost i znanje prenio na svoj Institut i da taj Institut kao neka prizma zrači na svoje učenike i sljedbenike, sve što je on posjedovao od crkvene glazbe. Svaki njegov učenik i sljedbenik odražava njegovu svestranost i zato je veoma lijepo i pohvalno što Crkva u hrvatskom narodu sa zahvalom slavi jednog ovakvog svog sina, ali ne samo Crkva, nego i cijela hrvatska kultura jer je ova granu umjetnosti toliko unaprijedio da joj važnosti danas još ne možemo procijeniti nego samo slutimo.

Od kako smo se rastali u Rimu, nismo se vidjeli. Dogovorili smo se da ćemo se sastati u svibnju 1964. godine, međutim Božja providnost je drugačije odredila. I sada nakon deset godina, sa najvećim poštivanjem, cjenjenjem i s prijateljskom ljubavlju polažem ove riječi na uspomenu Albi Vidakoviću.